

บทสรุปผู้บริหาร

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีศักยภาพสูงด้านการผลิตปลานิล ประกอบกับทิศทางการบริโภคปลานิลที่ขยายตัวของตลาดโลก เช่นตลาดในสหรัฐและยุโรปที่นิยมรับประทานเมนูปลา มากขึ้น นอกจากนี้รัสเซียก็เป็นอีกหนึ่งประเทศที่สนใจปลานิลไทยเช่นกัน ปลานิล(Nile Tilapia) เป็นปลาน้ำจืดของไทย ที่มีคุณค่าทางเศรษฐกิจนับตั้งแต่ปี 2508 เป็นต้นมา จากคุณสมบัติของ ปลานิลซึ่งเลี้ยงง่ายเจริญเติบโตเร็ว และเป็นที่นิยมของผู้บริโภค ทำให้เกษตรกรหันมานิยมเลี้ยง ปลานิลอย่างกว้างขวาง ราคาและลักษณะของปลานิลจะมีความแตกต่างกันในแต่ละตลาด กล่าวคือ ตลาดในต่างจังหวัดมีความต้องการปลาขนาดเล็กเพื่อการบริโภค ซึ่งตรงกันข้ามกับ ตลาดในเมืองมีความต้องการปลาขนาดใหญ่ ราคาของปลาจึงแตกต่างกันขึ้นอยู่กับขนาดของปลา อย่างไรก็ตามความเคลื่อนไหวของราคาที่เหมาะสมกับเกษตรกรขายได้และราคาขายส่งเป็นไปในลักษณะ ทิศทางเดียวกันและขึ้นอยู่กับฤดูกาล (ศูนย์วิจัยกสิกรไทย:2551)

สำหรับประเทศไทยปลานิลจัดเป็นปลาน้ำจืดที่มีความสำคัญทางเศรษฐกิจ และมีผลผลิต เป็นอันดับหนึ่งของประเทศไทย ตามสถิติกรมประมงปลานิลมีปริมาณการเลี้ยงมากที่สุดและมี มูลค่าผลผลิตจากการเพาะเลี้ยงสูงถึง 7,777.90 ล้านบาท ในปี 2550 (หนังสือสถิติการประมงแห่ง ประเทศไทย, 2550) และมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้นเรื่อยๆ ตามการเพิ่มขึ้นของประชากรจากเหตุผล ที่ว่า ปลานิลเป็นปลาน้ำจืดที่มีเนื้อสีขาว รสชาติดี จึงเป็นที่นิยมของตลาด และปลานิลยังเป็น ปลาที่เลี้ยงง่าย เจริญเติบโตเร็ว สามารถผสมพันธุ์วางไข่ได้ตลอดทั้งปี แพร่ขยายพันธุ์ได้ง่าย (พลชาติ ผิวเณร และคณะ, 2547) ในจังหวัดสุราษฎร์ธานีมีปลาที่เลี้ยงในกระชังในแม่น้ำ 2 ชนิด คือ ปลานิลและปลาตะเพียนที่มีลักษณะการเลี้ยงไม่แตกต่างกันเลี้ยงในคลองแม่น้ำตาปี และใน คลองแม่น้ำพุมดวง ลักษณะการเลี้ยงของกลุ่มผู้เลี้ยงปลานิลและปลาตะเพียนในแม่น้ำตาปี และ แม่น้ำพุมดวง จะซื้อลูกปลาจากบริษัทผู้จำหน่าย ไม่ได้มีการอนุบาลลูกปลาเอง ซึ่งเป็นการ จำหน่ายลูกปลาพร้อมกับการขายอาหารปลาสำเร็จรูป และจำหน่ายลูกปลาอย่างเดียว ในการซื้อ พันธุ์ปลาและอาหารสำเร็จรูป ส่วนใหญ่ผู้เลี้ยงไม่ต้องชำระเป็นเงินสดทันที เนื่องจากผู้จำหน่าย พันธุ์ปลาและอาหารสำเร็จรูปเป็นผู้ซื้อปลาเมื่อถึงระยะเวลาที่จับได้จากกลุ่มผู้เลี้ยง ดังนั้นจึงค่อย หักล้างหนี้สินระหว่างกันเมื่อจับปลาจำหน่าย

จากการประกอบการเลี้ยงเป็นระยะเวลาตั้งแต่ 4-5 ปีที่ผ่านมา ผู้เลี้ยงประสบปัญหาจาก สภาวะเศรษฐกิจที่ส่งผลให้ต้นทุนในการเลี้ยงสูงขึ้น เช่น ราคาอาหารสำเร็จรูป ราคาลูกปลา ซึ่ง ต้นทุนในการเลี้ยงปลาในกระชังที่กล่าวมาข้างต้น กลุ่มผู้เลี้ยงไม่สามารถควบคุมต้นทุนได้ ทำให้ ผู้ศึกษาสนใจที่จะศึกษาแนวทางการลดต้นทุนในด้านต่างๆ โดยศึกษารวบรวมต้นทุนในการเลี้ยง ปลานิลและปลาตะเพียนในกระชัง ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยง เพื่อหาแนวทางในการ ลดต้นทุน

การเลี้ยงปลานิลและปลาตะเพียนในกระชัง ของกลุ่มผู้เลี้ยงปลานิลและปลาตะเพียนในกระชังในแม่น้ำตาปี ในตำบลท่าสะท้อนจำนวน 59 รายและแม่น้ำพุมดวง ในตำบลบางเดือนจำนวน 30 ราย โดยผู้วิจัยได้เข้าเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มผู้เลี้ยงทั้งกลุ่มแม่น้ำตาปีและ แม่น้ำพุมดวงโดยการสัมภาษณ์ ด้านสถานภาพของผู้เลี้ยง ข้อมูลด้านการผลิต รูปแบบการเลี้ยง รูปแบบการจำหน่าย ผลตอบแทนที่ได้ต่อรุ่น ปัญหาและอุปสรรคในการเลี้ยง หลังจากนั้นได้ทำการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ของแต่ละพื้นที่การเลี้ยง ซึ่งทั้งสองพื้นที่มีรูปแบบการเลี้ยงที่เหมือนกันคือ การเลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จรูปเพียงอย่างเดียว และเลี้ยงเป็นอาชีพเสริม ส่วนลักษณะการดำเนินการเลี้ยงทั้งสองพื้นที่แตกต่างกันดังนี้

การเลี้ยงปลานิลและปลาตะเพียนในกระชังของกลุ่มผู้เลี้ยงในแม่น้ำตาปี เกษตรกรจะปล่อยปลาลงเลี้ยง 1,500 ตัว และ 2,000 ตัว ให้อาหาร 3 ครั้งต่อวัน เช้า กลางวัน และเย็น ระยะเวลาการเลี้ยง 120 วัน และ 135 วัน ส่วนการเลี้ยงปลานิลและปลาตะเพียนในกระชังของกลุ่มผู้เลี้ยงในแม่น้ำพุมดวง เกษตรกรจะปล่อยปลาลงเลี้ยง จำนวน 1,800 ตัว และ 2,000 ตัว การให้อาหารแบ่งออกเป็น 2 ครั้งและ 3 ครั้งต่อวัน หากให้อาหาร 3 ครั้งต่อวัน ผู้เลี้ยงจะใช้ระยะเวลาการเลี้ยงเพียง 105 วัน หากให้อาหาร 2 ครั้งต่อวัน ผู้เลี้ยงจะใช้ระยะเวลาการเลี้ยง 120 วัน

เนื่องจากเกษตรกรเลี้ยงด้วยอาหารสำเร็จรูปเพียงอย่างเดียว และต้นทุนหลักในการเลี้ยงคือ ต้นทุนค่าอาหาร รองลงมาคือ ค่าพันธุ์ปลา ผู้วิจัยจึงได้เปรียบเทียบสัดส่วนระหว่างต้นทุนผลิตหลักและผลผลิตที่ได้ของแต่ละรูปแบบการเลี้ยงเพื่อหารูปแบบการเลี้ยงที่ให้ผลตอบแทนมากที่สุด ซึ่งผลการศึกษาค้นคว้าพบว่าเกษตรกรผู้เลี้ยงในแม่น้ำตาปี ควรปล่อยปลานิลลงเลี้ยง 1,500 ตัว ระยะเวลาการเลี้ยง 120 วัน ซึ่งให้ผลผลิต 1,100 กิโลกรัมต่อกระชัง ต้นทุนการผลิตรวม 63,590.27 บาทต่อกระชัง แยกเป็นต้นทุนผันแปร 62,686.69 บาท และเป็นต้นทุนคงที่ 903.58 บาท ต้นทุนทั้งหมดถัวเฉลี่ย 57.81 บาท/กิโลกรัม สำหรับผลตอบแทนจากการผลิตโดยมีกำไรถัวเฉลี่ย 29,909.00 บาท/กระชัง หรือกำไร 27.19 บาท/กิโลกรัม และปลาตะเพียนควรปล่อยปลาลงเลี้ยง 2,000 ตัว ระยะเวลาการเลี้ยง 120 วัน ให้ผลผลิต 1,150 กิโลกรัมต่อกระชัง ต้นทุนการผลิตรวม 74,856.74 บาทต่อกระชัง แยกเป็นต้นทุนผันแปร 73,175.32 บาท และเป็นต้นทุนคงที่ 1,681.42 บาท ต้นทุนทั้งหมดถัวเฉลี่ย 65.09 บาท/กิโลกรัม สำหรับผลตอบแทนจากการผลิตโดยมีกำไรถัวเฉลี่ย 40,146.50 บาท/กระชัง หรือกำไร 34.91 บาท/กิโลกรัม โดยให้อาหาร 3 ครั้งต่อวัน สำหรับแม่น้ำพุมดวงควรปล่อยปลานิลลงเลี้ยง 1,800 ตัว ระยะเวลาการเลี้ยง 105 วัน ซึ่งให้ผลผลิต 1,200 กิโลกรัมต่อกระชัง ต้นทุนการผลิตรวม 60,884.42 บาทต่อกระชัง แยกเป็นต้นทุนผันแปร 59,661.75 บาท และเป็นต้นทุนคงที่ 1,222.67 บาท ต้นทุนทั้งหมดถัวเฉลี่ย 50.74 บาท/กิโลกรัม สำหรับผลตอบแทนจากการผลิตโดยมีกำไรถัวเฉลี่ย 41,112.20 บาท/กระชัง หรือกำไร 34.26 บาท/กิโลกรัม และปลาตะเพียน 1,800 ตัว ระยะเวลาการเลี้ยง 105 วัน ให้ผลผลิต 1,100 กิโลกรัมต่อกระชัง ต้นทุนการผลิตรวม 61,628.05 บาทต่อกระชัง แยกเป็นต้นทุนผันแปร 60,405.38 บาท และเป็นต้นทุนคงที่ 1,222.67 บาท ต้นทุน

ทั้งหมดตัวเฉลี่ย 56.03 บาท/กิโลกรัม สำหรับผลตอบแทนจากการผลิตโดยมีกำไรเฉลี่ย 48,367.00 บาท/กระชัง หรือกำไร 43.97 บาท/กิโลกรัม โดยให้อาหาร 3 ครั้งต่อวันเช่นเดียวกัน ส่วนวิธีการลดต้นทุนด้านอื่นๆ ผลักดันให้เกษตรกรเกิดการรวมกลุ่ม เพื่อจะได้มีข้อต่อรองระหว่างคู่ค้า เช่น ผู้ขาย อาหาร ผู้จำหน่ายพันธุ์ปลา เพื่อพัฒนาระบบการซื้อขายกันระหว่างผู้เลี้ยงปลา และผู้จำหน่ายพันธุ์ปลาและอาหาร รวมถึงการจำหน่ายปลาเมื่อจับปลาได้